

POSTANOWIENIE

Dnia 15 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania Z.K.

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji

o wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15
listopada 2023 r.,

na skutek skarg kasacyjnych organu rentowego i odwołującego się od wyroku Sądu
Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 8 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa 133/22,

**I. odmawia przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej
Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji,**

II. odmawia przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej Z.K.,

**III. znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty postępowania
kasacyjnego.**

D.S.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 lipca 2017 r., znak: [...], Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na podstawie art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,

Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. 2016 r., poz. 708 ze zm.) oraz na podstawie otrzymanej z Instytutu Pamięci Narodowej informacji nr [...] z dnia 23 maja 2017 r., ponownie ustalił wysokość emerytury policyjnej Z.K. Z decyzji tej wynika, że podstawa wymiaru świadczenia została określona w kwocie 6.459,41 zł, zaś emerytura wynosi 57,74% podstawy wymiaru, tj. kwotę 3.729,66 zł. Ustalona w ten sposób wysokość jest wyższa od kwoty przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszącej 2.069,02 zł, wobec czego emerytura policyjna została ograniczona do tej ostatniej kwoty.

Drugą decyzją z dnia 6 lipca 2017 r., znak: [...], Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, na podstawie art. 22a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) oraz ich rodzin, oraz na podstawie otrzymanej z Instytutu Pamięci Narodowej informacji nr [...] z dnia 23 maja 2017 r., ponownie ustalił wysokość policyjnej renty inwalidzkiej Z.K. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 6.521,12 zł, zaś policyjna renta inwalidzka z tytułu zaliczenia do III grupy stanowiła 0% podstawy wymiaru, tj. kwotę 0,00 zł. Z uwagi na to, że ustalona wysokość renty inwalidzkiej, była niższa od kwoty odpowiedniego świadczenia w najniższej wysokości, została podwyższona do kwoty 750 zł. Z uwagi na prawo do korzystniejszej emerytury policyjnej wypłata renty inwalidzkiej nie została podjęta.

Wyrokiem z dnia 13 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie od decyzji z dnia 6 lipca 2017 r., znak: [...] (pkt I wyroku) oraz zmienił z dnia 6 lipca 2017 r., znak: [...] poprzez ustalenie od dnia 1 października 2017 r. wysokości policyjnej renty inwalidzkiej Z.K. obowiązującej w dniu 30 września 2017 r. (pkt II wyroku), a także nie obciążył odwołującego kosztami procesu (pkt III wyroku). Sąd uznał, że odwołujący pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od dnia 16 grudnia 1975 r. do dnia 31 lipca 1990 r. Odwołujący do dnia 31 lipca 1979 r. pełnił służbę w Wydziale [SB KW MO w C., gdzie zajmował się sprawami gospodarczymi. W tym okresie regularnie prowadził działania polegające na inwigilacji obserwowanych osób, tworzył sieć tajnych współpracowników i brał

udział w prowadzeniu spraw obiektowych. Przyznał, że dokonywał odpowiedniego rozpoznania, a w jego wyniku kierownictwo obiektu mogło ponieść konsekwencje. Natomiast w Wydziale Inspekcji odwołujący najpierw jako starszy inspektor, a następnie jako naczelnik Wydziału, zajmował się wykonywaniem kontroli zewnętrznej i wewnętrznej, mającej na celu sprawdzenie pracy funkcjonariuszy pracujących we wszystkich wydziałach KWMO, a następnie WUSW w C. Nadzorował zatem również pracę operacyjną, raportując wszelkie nieprawidłowości w tym zakresie, przez co miał bezpośredni wpływ na realizację zadań Służby Bezpieczeństwa, w tym polegających na stosowaniu metod odbiegających od standardów demokratycznych. Co więcej, odwołujący był w trakcie służby zaangażowanym, wielokrotnie nagradzanym funkcjonariuszem. Otrzymał odznakę „Za zasługi w ochronie porządku publicznego”, która zgodnie z § 2 ust. 1 uchwały Rady Ministrów nr 219 z dnia 15 października 1971 r. w sprawie ustanowienia odznaki „Za zasługi w ochronie porządku publicznego” (M.P. 1971 r., Nr 52, poz. 335) przyznawana była osobom, które swoją pracą lub działalnością przyczyniły się do umocnienia ładu i porządku publicznego. Otrzymał ponadto odznakę „W Służbie Narodu”, która zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 1 uchwały Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 1974 r. w sprawie ustanowienia odznaki „W Służbie Narodu” (M.P. 1974 r. Nr 18, poz. 108) była przyznawana funkcjonariuszom Milicji Obywatelskiej, jeżeli w okresie wieloletniej, wzorowej służby wyróżnili się przy wykonywaniu zadań w ochronie spokoju, porządku i bezpieczeństwa publicznego. Odznaczenia te potwierdzają dodatkowo, że Z.K. znacząco przyczyniał się do utrwalania ustroju totalitarnego, a jego praca służyła realizowaniu działalności skierowanej przeciwko ruchom wolnościowym w obszarze gospodarki państwa. Świadomie i dobrowolnie wypełniał więc zadania państwa totalitarnego, uczestnicząc w systemie zniewolenia i stosowania represji politycznych wobec osób nieprzychylnych ówczesnej władzy. Jeżeli natomiast chodzi o ustalenie wysokości renty inwalidzkiej, Sąd Okręgowy uznał, że zastosowany mechanizm obniżenia podstawy wymiaru o 10% za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa nie znajdzie zastosowania przypadkowi odwołującego. Wynika to z faktu, że jego inwalidztwo powstało w czerwcu 1998 r., co zostało potwierdzone orzeczeniem Wojewódzkiej Komisji Lekarskiej. Zdaniem Sądu Okręgowego, jest to element

przesądzaający, ponieważ nie istnieją żadne racjonalne podstawy, aby powiązać wysokość renty inwalidzkiej odwołującego ze służbą, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, przypadającą przed 1990 r.

Po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji Z.K. oraz apelacji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 13 grudnia 2021 r., Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 8 czerwca 2022 r., oddalił obie apelacje oraz zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił i przyjął za własne, zarówno poczynione przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Sąd II instancji stwierdził, że Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął, iż sąd rozpoznający sprawę, w której postępowanie zostało wszczęte na skutek wniesienia odwołań od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji dotyczących ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej byłego funkcjonariusza, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej, zarówno co do faktów (ustalonego w tej informacji przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów, tj. zakwalifikowania konkretnego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa. Sąd Okręgowy, wbrew odmiennemu zapatrywaniu wyrażonemu w uzasadnieniu apelacji odwołującego się, prawidłowo zastosował przepis art. 13b ustawy zaopatrzeniowej uznając, że Z.K. w okresie od dnia 16 grudnia 1975 r. do dnia 31 lipca 1990 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa. Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku szczegółowo opisał zadania Wydziałów Służby Bezpieczeństwa, w których Z.K. pełnił służbę w okresie wskazanym w informacji IPN o przebiegu służby nr [...] z dnia 10 sierpnia 2018 r., z powołaniem przy tym zarządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych szczegółowo określających zadania tych Wydziałów. Sąd Okręgowy prawidłowo również przyjął, że ponowne ustalenie od dnia 1 października 2017 r. emerytury policyjnej Z.K. winno być dokonane także z zastosowaniem przepisu art. 15c ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) oraz ich rodzin. Natomiast

przedstawiony w apelacji pozwanego organu emerytalnego zarzut obrazy art. 22a ust. 1, 3 i 4 ustawy zaopatrzeniowej, zdaniem Sądu II instancji, nie mógł być uznany za trafny. Okolicznością bezsporną w sprawie niniejszej było bowiem to, że inwalidztwo Z.K. powstało w czerwcu 1998 r., a więc już w okresie pełnienia przez niego służby w Policji. W związku z tym przepis art. 22a ustawy zaopatrzeniowej nie mógł mieć zastosowania do ponownego ustalenia wysokości policyjnej renty inwalidzkiej. Odwołujący w okresie służby na rzecz totalitarnego wskazanym w ww. informacji IPN o przebiegu służby nie nabył żadnych przywilejów związanych z przyszłą policyjną rentą inwalidzką.

W skardze kasacyjnej z dnia 20 września 2022 r. pełnomocnik Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 8 czerwca 2022 r. w części, a to w zakresie punktu I sentencji wyroku, w części jakiej oddalono apelację organu rentowego oraz punktu II sentencji wyroku. Zaskarżonemu wyrokowi w tej części zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, a to: art. 22a ust. 1 i 3 w zw. z art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. c tiret czwarte, lit. a tiret drugie, lit. d tiret trzecie ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin poprzez ich niezastosowanie, pomimo braku podstaw prawnych dla wyłączenia tychże regulacji, oraz uznanie, że przepisów tych nie należy stosować wobec świadczeniobiorcy, w sytuacji gdy Sądy obu instancji uznały, że ubezpieczony pełnił służbę na rzecz państwa totalitarnego w rozumieniu art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej. Podnosząc powyższy zarzut stron skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w części, a to w zakresie punktu I sentencji wyroku, w zakresie jakim oddalono apelację organu rentowego i punktu II sentencji wyroku, orzeczenie w tym zakresie co do istoty sprawy poprzez zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 13 grudnia 2021 r., sygn. akt VIII U 189/19 w pkt II i oddalenie w całości odwołania od decyzji o ponownym ustaleniu wysokości policyjnej renty inwalidzkiej z dnia 6 lipca 2017 r., [...] oraz zasądzenie

od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, a także o zasądzenie od odwołującego na rzecz organu kosztów postępowania w postępowaniu kasacyjnym, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych, alternatywnie wnoszę o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w części, a to w zakresie punktu I sentencji wyroku w zakresie jakim oddalono apelację organu rentowego i pkt II sentencji wyroku oraz przekazanie sprawy w tym zakresie do rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie i pozostawienie temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego. Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej pełnomocnik organu rentowego wskazał, że jest ona oczywiście uzasadniona - z uwagi na wyszczególniony zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego. Sąd Odwoławczy nie zastosował powszechnie obowiązujących przepisów prawa materialnego art. 22a ust. 1 i 3 w zw. z art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. c tiret czwarte, lit. a tiret drugie, lit. d tiret trzecie ustawy zaopatrzeniowej, pomimo tego, że zakwalifikował służbę ubezpieczonego w spornym okresie jako służbę na rzecz państwa totalitarnego w rozumieniu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej.

W skardze kasacyjnej z 27 września 2022 r. pełnomocnik Z.K. zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 8 czerwca 2022 r. w zakresie oddalenia apelacji powoda oraz niezasądzenia na jego rzecz kosztów postępowania. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucono naruszenie:

- art. 13b, 15c ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (dalej: ustawa zaopatrzeniowa) poprzez ich zastosowanie w sytuacji, gdy w niniejszej sprawie nie zachodzą podstawy do ich stosowania, jako że powód nie pełnił służby na rzecz totalitarnego państwa w znaczeniu materialnym. Nadto zaskarżonemu wyrokowi zarzucono także rażące naruszenie prawa procesowego, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, w tym naruszenie art. 232 k.p.c. z zw. z art. 227 k.p.c. w związku z art. 231 k.p.c. oraz art. 233 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c., polegające na:

- dokonaniu w sprawie ustaleń sprzecznych z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, że służba odwołującego miała charakter służby na rzecz totalitarnego państwa, podczas gdy przebieg jego służby wynikający z dowodów zgromadzonych w sprawie - w tym niewątpliwy fakt nienaruszania przez powoda wolności i praw człowieka - wskazuje, iż nie pełnił on służby na rzecz totalitarnego państwa, a przeciwne ustalenia sądu, oparte są na domysłach, na niewłaściwej, sprzecznej z utrwaloną linią orzecniczą interpretacji przepisów, wreszcie na niedopuszczalnych domniemaniach - a przez to dowolne;

- poważnym naruszeniu reguł dowodzenia i oceny dowodów wskazującej, że fakt pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. nie może być ustalony wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym przede wszystkim na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu - poprzez niedokonanie takiej weryfikacji i pominięcie okoliczności wynikających z akt osobowych, zeznań strony;

- nieuprawnionym przyjęciu, że w informacji IPN wynika domniemanie, iż w okresie w nim wskazanym osoba, której informacja ta dotyczy pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, podczas gdy prawidłowe jest rozumowanie przeciwne, wyrażone chociażby w wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi wydanym w sprawie III AUa 2027/20 (wyrok z 4 marca 2021 r.), że ciężar dowodu w zakresie dowodzenia co do tego, że funkcjonariusz w swojej służbie w czasach PRL naruszył podstawowe prawa i wolności innych osób, a więc że pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa w znaczeniu materialnym spoczywa na organie rentowym;

- przyjęciu nieuprawnionego domniemania, że skoro odwołujący w okresie spornym (1975-1987 r.) służył w Wydziale III, V oraz później w Wydziale Inspekcji i - krótko, w okresie od kwietnia 1990 r. - pełnił obowiązki naczelnika Wydziału C, to z samego tego faktu wynika, iż pełnił on służbę na rzecz totalitarnego państwa („Apelant nie przedstawił żadnych dowodów na potwierdzenie, że jego służba w spornym okresie od dnia 16 grudnia 1975 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie przyczyniła

się do utrzymania systemu komunistycznego [...] Służył w tym czasie w formacji, której zadaniem było utrzymywanie tego systemu. Należy podkreślić, że apelant nie przedstawił dowodów, które obalałyby domniemanie wynikające z informacji IPN [...] - s. 25 uzasadnienia);

- nieuwzględnieniu dowodów przemawiających za przyjęciem, że służba skarżącego nie miała charakteru służby na rzecz totalitarnego państwa, tj. akt osobowych funkcjonariusza oraz jego zeznań w charakterze strony;

- przyjęciu konstrukcji procesowej niemożliwej do przeprowadzenia i zastosowania w żadnej tego typu sprawie, a przez to narażającej odwołujących się od decyzji ZER na jedynie negatywne rozstrzygnięcia, a polegającej na oczekiwaniu od powodów, że innymi jeszcze środkami dowodowymi - poza dowodem z akt osobowych oraz z przesłuchania ich w charakterze strony - będą wykazywać fakt niewykonywania czynności świadczących o pełnieniu służby na rzecz totalitarnego państwa w znaczeniu materialnym; z uwagi na upływ czasu i oczywistą niemożność wykazania w jakikolwiek sposób przebiegu całej służby z okresu - w przypadku powoda 15 lat - i wszystkich czynności w jej trakcie podejmowanych, takie oczekiwanie sądu jest kuriozalne; akta osobowe funkcjonariusza, z których nie wynika, aby powód podejmowała działania naruszające wolności i prawa człowieka, pozytywna jego weryfikacja, służba po 1990 r. na wysokich stanowiskach (Naczelnik Wydziału KWP), brak zarzutów co do powoda w okresie spornym, brak pokrzywdzonych, brak postępowań w IPN wobec powoda rodzą oczywiste domniemanie, że Z.K. nie pełnił służby na rzecz totalitarnego państwa w znaczeniu materialnym.

Zaskarżonemu orzeczeniu dodatkowo zarzucono naruszenie art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864 TUE), art. 1 Karty Praw Podstawowych (dalej KPP) w zw. z art. 6 TUE, art. 4 KPP w zw. z art. 20-21 KPP w zw. z art. 6 TUE, art. 25 KPP w zw. z art. 6 TUE, art. 4 ust. 3 i art. 6 i w związku z art. 9 i art. 91 Konstytucji RP, zgodnie z którymi prawa podstawowe Unii Europejskiej mają charakter praw bezpośrednio stosowalnych, a więc każdy sędzia krajowy z powołaniem się na zasadę efektywnej kontroli sądowej ma nie tylko prawo, ale obowiązek pominąć w procesie sądowego stosowania prawa, ustawy oraz praktyki sprzeczne z zasadami podstawowymi Unii Europejskiej, a więc także

z tego względu art. 13b, 15c ustawy zaopatrzeniowej, jako sprzeczne z zasadami podstawowymi Unii Europejskiej, powinny zostać pominięte - czego sąd nie uczynił.

Podnosząc powyższe zarzuty strona skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie w skarżonym zakresie i o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, ewentualnie - jeżeli podstawa naruszenia prawa materialnego okaże się oczywiście uzasadniona, a podstawa naruszenia przepisów postępowania okaże się w ocenie Sądu Najwyższego nieuzasadniona - o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, stosownie do art. 398¹⁶ k.p.c., tj. poprzez zmianę zaskarżonej decyzji, nr ewid. [...] polegającą zobowiązaniu Dyrektora ZER do przeliczenia emerytury policyjnej Z.K., poczynając od 1 października 2017 r., z pominięciem art. 15c ustawy zaopatrzeniowej oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego (w tym - w razie uwzględnienia wniosku zawartego w punkcie 3 - także za postępowanie apelacyjne oraz za postępowanie przed Sądem I instancji), według norm przepisanych.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca wskazała, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych, wywołujących rozbieżność w orzecznictwie sądów, co w niniejszym przypadku oznacza, że w skarżonym wyroku Sąd Apelacyjny dokonał literalnej wykładni przepisów, diametralnie odmiennej niż wynikająca z uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 września 2020 r., III UZP 1/20 (mimo formalnego, ale jedynie iluzorycznego i pozorowanego uwzględnienia wytycznych zawartych w tej uchwale), oraz utrwalona w orzecznictwie sądów ubezpieczeń społecznych, opierając się na nieuprawnionych domniemaniach, przytoczonych wcześniej, a rozwiniętych w dalszej części skargi.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną złożoną przez pełnomocnika organu rentowego pełnomocnik odwołującego wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie, a także o zasądzenie na rzecz skarżącego kosztów postępowania w postępowaniu kasacyjnym, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Żadna z wywiedzionych w niniejszej sprawie skarg kasacyjnych nie zasługuje na przyjęcie – celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Podkreślenia wymaga także, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd

Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2022 r., I USK 434/21, Legalis nr 2740849).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wywiedziony w niniejszej sprawie przez pełnomocnika organu rentowego oparty został na przesłance jej oczywistości (art. 398⁹ §1 pkt 4 k.p.c.). W motywach wniosku opartego na tej właśnie przesłance przedsądu powinien być zawarty wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie swych twierdzeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy przepisów prawa i doszukiwania się ich znaczenia (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9

czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). W niniejszej sprawie strona skarżąca nie wykazała istnienia tej właśnie przesłanki przedsądu. Sądy *meriti*, stosując do ustalonego stanu faktycznego przepisy ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin dokonały ich wykładni – do czego miały pełne prawo. Uznały przy tym, że skoro – zgodnie z art. 19 przywołanej ustawy - renta inwalidzka przysługuje funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby, który stał się inwalidą wskutek stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu: w czasie pełnienia służby, albo w ciągu 18 miesięcy po zwolnieniu ze służby, jeżeli inwalidztwo jest następstwem urazów doznanych w czasie pełnienia służby lub chorób powstałych w tym czasie, lub w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby, jeżeli inwalidztwo jest następstwem wypadku pozostającego w związku z pełnieniem służby albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby, skoro odwołujący pełnił służbę także w państwie demokratycznym po roku 1990, a inwalidztwo w jego przypadku powstało w czerwcu 1998 r. – nie można bowiem uznać, aby jego uprawnienie w jakikolwiek sposób wiązało się z okresem służby pełnionej od dnia 16 grudnia 1975 r. do dnia 31 lipca 1990 r.. Tym bardziej, że okres ten nie wpływa na sposób ustalania prawa i wysokości policyjnej renty inwalidzkiej. Nie może więc w tym przypadku być mowy o wystąpieniu przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, skoro rozstrzygnięcie sprawy w tym zakresie wymagało pogłębionej wykładni obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa.

Nie zasługiwała na przyjęcie do rozpoznania także skarga kasacyjna wywiedziona przez pełnomocnika odwołującego, oparta na przesłance potrzeby wykładni przepisów prawnych, wywołujących rozbieżność w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). W skardze kasacyjnej jako podstawę jej przyjęcia do rozpoznania wskazano także art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (oczywista zasadność skargi) – nie uzasadniając jednak w ogóle swojego stanowiska w tym zakresie. Należy więc przypomnieć, że przesłanka potrzeby wykładni przepisów prawa budzących

wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wskazania przepisów, będących źródłem istotnych wątpliwości lub różnic zdań w orzecznictwie, mających jednocześnie znaczenie dla oceny dochodzonego roszczenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, Legalis; z 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17, Legalis; z 26 lutego 2019 r., V CSK 374/18, Legalis). Skuteczne powołanie się na przyczynę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., a zatem na potrzebę wykładni przepisów prawa, wymaga wyraźnego ich wskazania, a ponadto przekonania w drodze stosownej argumentacji (odrębnej od argumentacji uzasadniającej podstawy kasacyjne) – czego w niniejszej sprawie zabrakło - że wywołują one rzeczywiste i poważne wątpliwości interpretacyjne i dotychczas nie doczekały się wykładni w orzecznictwie sądów, bądź przytoczenia orzeczeń wskazujących na występujące na tle tych przepisów rozbieżności (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, Nr 2, poz. 29; z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, Legalis; z 22 maja 2018 r., I CSK 19/18, Legalis; z 20 lutego 2019 r., IV CSK 351/18, Legalis; z 28 stycznia 2021 r., V CSK 428/20, Legalis; z 15 września 2020 r., I CSK 144/20, Legalis). W przypadku braku wyjaśnienia i wykazania, jakie wątpliwości interpretacyjne pojawiają się w związku z wykładnią wskazanych przepisów Sąd Najwyższy odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 13 lutego 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009, nr 3–4, poz. 43; T. Szanciło (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Komentarz. Art. 1–458¹⁶. Tom I. Wyd. 2, Warszawa 2023). Sąd Najwyższy wypowiedział się już, jak to podkreśla także strona skarżąca, w zakresie przepisów wskazanych w zarzutach kasacyjnych (a nie przywołanych w ogóle, co jak to już podniesione zostało wyżej jest błędem) we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Chodzi tutaj o uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., sygn. akt III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28, str. 65). Nie ma więc powodów, aby Sąd Najwyższy ponownie zajmował się tą kwestią. Natomiast okoliczność, że Sąd Apelacyjny w zaskarżonym orzeczeniu miał – zdaniem strony skarżącej - inne zdanie niż Sąd Najwyższy (choć wcale to nie wynika z uzasadnienia wyroku Sądu II instancji), do podkreślić należy, iż miał do tego pełne prawo (orzeczenie Sądu Najwyższego wiąże inne sądy tylko w tej sprawie, której

dotyczy) i nie świadczy to jeszcze o istnieniu rozbieżności w orzecznictwie. Strona skarżąca nie przywołała żadnych innych orzeczeń, które by wskazywały na istnienie takiej rozbieżności – w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Jako drugą przesłankę, przemawiającą za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania, autorka skargi kasacyjnej wskazała jej oczywistą zasadność – nie uzasadniając w sposób prawidłowy swojego stanowiska w tym zakresie (samo przywołanie przesłanki bez uzasadniania jest niewystarczające). Trzeba zauważyć, że taki sposób formułowania wniosku uznać należy za błędny, a jego uzasadnienie przez stronę skarżącą w istocie świadczy o jego bezpodstawności. Nie można bowiem twierdzić, że skarga jest oczywiście uzasadniona - co oznacza oczywistą bezzasadność zaskarżonego orzeczenia, a więc niewymagającą jakichkolwiek dociekań lub analiz, a jednocześnie wskazywać na istnienie potrzeby wykładni przepisów - wymagającej z natury rzeczy pogłębionych rozważań (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 lipca 2019 r., III CSK 148/19, LEX nr 2751796 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17, LEX nr 2497710). Tego typu argumentacja, nawet w sytuacji podnoszenia jej w sposób „ewentualny”, podważa zasadność wniosku.

Zwrócić także należy uwagę, że sądy *meriti* ustaliły stan faktyczny sprawy w oparciu o całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w toku postępowania, w tym. m.in. na aktach osobowych odwołującego, jego zeznaniach, przesłuchaniu świadków – a nie tylko na informacji przekazanej przez Instytut Pamięci Narodowej. Poza tym, zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy jest związany dokonanymi przez sądy *meriti* ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Oznacza to niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego na wadliwość wyroku sądu drugiej instancji polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów, również we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Spór o ocenę faktów i dowodów nie może być przenoszony z postępowania przed sądami powszechnymi do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany dokonanymi ustaleniami faktycznymi. Rolą Sądu Najwyższego rozpoznającego skargi kasacyjne nie jest ponowne rozpoznawanie sprawy (nie jest

on sądem trzeciej instancji), lecz ocena legalności prawomocnego rozstrzygnięcia połączone z rozpatrywaniem kwestii prawnych budzących wątpliwości i rozbieżności w judykaturze. Sąd Najwyższy nie jest sądem faktu, lecz sądem prawa, który nie ma kompetencji ani możliwości przeprowadzania postępowania dowodowego czy ustalania stanu faktycznego. Konsekwencją przyjęcia modelu apelacji pełnej oraz nadaniu skardze kasacyjnej nadzwyczajnego charakteru jest więc ograniczenie nie tylko dopuszczalności nowych faktów i dowodów w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, lecz także możliwości kwestionowania ustaleń w tym zakresie. Zastrzeżenie to oznacza, że zarzuty podnoszone w postępowaniu kasacyjnym nie mogą polegać na podważaniu ustaleń faktycznych, stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania.

D.S.

[ms]